

Nicolae Sfetcu

**SOLARIS (ANDREI TARKOVSKY):
UMANITATEA DEZUMANIZATĂ**

MultiMedia Publishing

Solaris (Andrei Tarkovsky)

Umanitatea dezumanizată

Nicolae Sfetcu

Publicat de MultiMedia Publishing

Copyright 2018 Nicolae Sfetcu

Toate drepturile rezervate.

Publicat de MultiMedia Publishing, www.telework.ro/ro/editura

ISBN 978-606-94665-5-1, DOI: 10.58679/MM39785

Sursa: Telework, traducere și adaptare Nicolae Sfetcu, CC BY-SA 3.0

<https://www.telework.ro/ro/e-books/solaris-andrei-tarkovsky-umanitatea-dezumanizata/>

DECLINARE DE RESPONSABILITATE

Având în vedere posibilitatea existenței erorii umane sau modificării conceptelor științifice, nici autorul, nici editorul și nicio altă parte implicată în pregătirea sau publicarea lucrării curente nu pot garanta în totalitate că toate aspectele sunt corecte, complete sau actuale, și își declină orice responsabilitate pentru orice eroare ori omisiune sau pentru rezultatele obținute din folosirea informațiilor conținute de această lucrare.

Cu excepția cazurilor specificate în această carte, nici autorul sau editorul, nici alți autori, contribuabili sau alți reprezentanți nu vor fi răspunzători pentru daunele rezultate din sau în legătură cu utilizarea acestei cărți. Aceasta este o declinare cuprinzătoare a răspunderii care se aplică tuturor daunelor de orice fel, incluzând (fără limitare) compensatorii; daune directe, indirecte sau consecvente, inclusiv pentru terțe părți.

Înțelegeți că această carte nu intenționează să înlocuiască consultarea cu un profesionist educațional, juridic sau financiar licențiat. Înainte de a o utiliza în orice mod, vă recomandăm să consultați un profesionist licențiat pentru a vă asigura că faceți ceea ce este mai bine pentru dvs.

Această carte oferă conținut referitor la subiecte educaționale. Utilizarea ei implică acceptarea acestei declinări de responsabilitate.

Cuprins

Aspecte psihologice.....	4
Cuprins.....	8
Cartea.....	10
Despre autor	12
Nicolae Sfetcu.....	12
Contact.....	12
Editura.....	13
MultiMedia Publishing	13
Note	14

Aspecte psihologice

Filmul lui Tarkovski este o "dramă a durerii și a redresării parțiale" concentrată asupra psihologiei echipajului stației de pe Solaris. Tarkovski a dorit astfel să abordeze mai profund emoțional și intelectual genul științifico-fantastic, considerat de el ca fiind superficial.

Filmul tratează un fenomen central al analizei critice-psihologice a lui Klaus Holzkamp asupra percepției umane: condițiile de percepție a lumii umane sunt semnificative pentru ființele umane. În percepție, ființele umane se orientează către un sens obiectiv, pe care obiectele îl posedă în legătură cu activitatea vitală a oamenilor. În virtutea acestei calități, localizarea sensurilor în obiecte este exclusiv o caracteristică a lumii umane. "Lumea umană" este semnificativă prin aceea că este o obiectificare a evaluării utilității și, prin urmare, a puterii umane. În aceste condiții, Solaris nu poate avea nici un sens, dezorientând societatea umană.

Solaris este o specie complexă noetică - o specie cu proprietatea gândirii, care a evoluat în condiții complet diferite de ale noastre. În sistemul nostru metafizic, deși două specii ating nivelul integrativ noetic, sub-nivelele lor particulare pot fi diferite și niciodată nu vor putea să comunice dacă decalajul dintre ele se situează în afara ferestrei de contact a celuilalt. (Thomas P. Weissert, *"Stanislaw Lem and a Topology of Mind"*)

Filmul se axează pe problema comunicării, într-o societate umană a viitorului considerată de Tarkovsky ca rigidă. Această societate refuză să accepte diversitatea, atât un refuz dogmatic de a verifica mărturiile astronautului Berton cât și intenția de a distruge ceea ce nu reușește să înțeleagă. Spectatorul deduce caracteristicile acestei societăți viitoare, dar care se aseamănă foarte mult cu realitatea sovietică a lui Tarkovski, doar indirect, din modul de desfășurare a anchetei lui Berton, metafora lumii mecanice indusă de caracterul impersonal și aparent haotic al automobilelor pe autostradă, afirmațiile lui Sartorius, etc.

Tarkovski este obsedat de casă. Imaginile de vis ale casei sunt prezente în Solaris, la fel ca în Oglinda și Nostalgia. Un "acasă" construit ca un loc atât pentru memorie, cât și pentru dorință. Subconștientul lui Kelvin este constituit din amintiri despre casă. Idealizarea casei în memorie îi permite să evadeze mental din realitatea conflictuală. Multe dintre amintiri au trăsături ireale (ploaie în interior, levitație, discontinuitate spațială) afectând orice idee că ontologia trecutului este simplă și obiectivă. Pentru scenei casei tatălui lui Kris, o simetrie la începutul și finalul filmului, în contradicție cu evoluțiile tehnologice, regizorul recurge la o serie de imagini metaforice: lac plin de viață, ploaia, calul care amintește de cadrele finale din Andrei Rublev.

Criticul Mark Le Fanu (*"The Cinema of Andrei Tarkovsky"*) consideră că amintirile de acasă din film se combină "să demonstreze că memoria nu trebuie să fie dispariția; și dimpotrivă, noi trăim în semnificație în măsura în care suntem pregătiți să îmbrățișăm umbrele pierderii noastre".

Criticul de film Sean Martin ("*Andrei Tarkovsky*") observă paralelismul dintre psihic și acasă ", ca și când ar reflecta logica visului ... interioarele acestor vase sunt întotdeauna aranjate ambiguu, cu camere aparent în mișcare în raport unul cu celălalt". Instabilitatea structurii casei reflectă disarmonia dintre conștient și subconștient în filme. Structura casei este mutabilă și confuză, deoarece personajele în sine sunt confuze și nu au o cunoaștere totală despre sine. Când personajele se confruntă cu sinele lor ciudat, iluzia de auto-cunoaștere este zdruncinată și sunt forțate într-o stare de anxietate.

Kelvin este prezentat în cadrul de început ca profund incapabil să înțeleagă corect esența societății în care trăiește. Regizorul remarcă faptul că este important să recunoaștem că Kelvin

"Este un locuitor obișnuit al orașului, un filistin; el arată așa, de obicei. Pentru mine era important ca el să fie așa. Ar trebui să fie un om cu o dimensiune spirituală destul de limitată, în medie - doar pentru a putea experimenta această luptă spirituală, frică, nu ca un animal care este în durere și nu înțelege ce se întâmplă cu el. Ceea ce era important pentru mine era tocmai faptul că ființa umană se forțează inconștient să fie umană, inconștient și, în măsura în care abilitățile sale spirituale i-ar permite să se opună brutalității, se opune tot ceea ce este inuman, în timp ce rămâne uman. Și se pare că, în ciuda faptului că a fost - așa pare - un tip cu totul mediu, el se află la un nivel înalt spiritual. Este ca și cum ar fi condamnat el, a intrat direct în această problemă și sa văzut într-o oglindă ".

Solaris deranjează profund această societate deoarece invalidează legile și regulile fixe cu care este obișnuită. Oceanul are un comportament noetic permițând viselor să creeze, din propriul material biologic, structuri geometrice temporare pe suprafața sa, precum și unele versiuni disproporționate independente ale formei umane a oamenilor care s-au apropiat de ea, din amprenta amintirilor oamenilor de știință. Oceanul este înzestrat astfel cu o logică "simetrică", care îl ajută să depășească barierele formale în comunicare. Conform teoremei lui Godel, este nevoie aici de o abordare a limbajului la meta-nivel. Dar astronauții nu sunt pregătiți pentru această conștientizare a inconștientului. Dialogul lor cu necunoscutul devine dificil și tensionat, respingând instinctiv și dogmatic acest mod de comunicare. Kris este singurul personaj din film capabil de o evoluție.

În Solaris, "cheia interpretării este acel principiu al "simetriei" care guvernează inconștientul, inclusiv visele și emoțiile. Harey, Kris și Solaris sunt ființe autonome, distincte unul de celălalt, și în același timp elemente în care partea este identică cu întregul." (Simonetta Salvestroni, "*The Science-Fiction Films of Andrei Tarkovsky*") Harey este inițial doar un mesaj materializat în comunicarea dintre Kelvin și Solaris. Ea reunește trăsăturile umane derivate din amintirea lui Kris despre femeia pe care a iubit-o, dar și o alteritate pe care o partajează cu Solaris prin modul în care a fost creată și evoluează. Astfel, unul dintre momentele cele mai importante ale Solaris, în care potențialitățile și ductilitatea limbajului imaginilor ajung la vârf, este când Harey, la rândul ei, dezvoltă un proces interactiv, folosind imagini pe care le percepe vizual.

(Vânători în zăpadă (1565), de Pieter Bruegel cel Bătrân)

După ce Harey vede într-o înregistrare flăcările calde și roșii ale unui foc în jurul căruia familia lui Kris este adunată într-un peisaj de iarnă acoperit de zăpadă, ea privește reproducerea vânătorilor lui Pieter Bruegel în zăpadă cu o concentrare intensă. Harey, o persoană extraterestră care posedă limbajul natural și capacitățile cognitive ale unui adult, dar lipsită de experiențe lumești, se încadrează în comentariile Ludwig Wittgenstein (*"Philosophical Investigations"*) despre percepțiile vizuale: "Mă gândesc la o față și văd brusc asemănarea cu altul. Văd că nu sa schimbat; și totuși o văd diferit. Eu numesc această experiență "observând un aspect". Harey observă elementul pe care pictura îl are în comun cu secvența pe care a vizionat-o - zăpada - și acest lucru declanșează un proces asociativ care îi permite să vadă pictura într-un alt mod. Izolează anumite proprietăți, le asociază cu alte imagini și în același timp sintetizează detaliile lor comune, astfel încât să se clarifice și să se ilumineze reciproc.

În același timp, Bruegel, cu tonurile sale cenușii și verzele și albul său de gheață, transmite un sentiment de frig, de singurătate, de incomunicabilitate. Vânătorii lugubri și întunecați, care se presupune că ucid în mod inutil, pare să aibă o legătură cu apropiata dizolvare iminentă a lui Harey în annihilatorul lui Sartorius, ca victimă a unei ferocități reci pe care o simte dar nu o înțelege. Pictura îi oferă lui Harey o modalitate de a se apropia de o lume necunoscută, și în același timp să conecteze mesajul picturii cu situația ei ca victimă și pradă.

Harey este mesajul pe care planeta îl transmite lui Kelvin, făcându-l conștient de cruzimea obtuză și mecanică dominantă în lumea de unde provine: "în timp ce voi îi considerați pe vizitatorii voștri... se pare că așa îi numiți... ca pe niște inamici exteriori... niște piedici. Dar musafirii voștri sunt o parte din voi. Sunt conștiința voastră.

Acest al doilea și din nou imperfect model pe care planeta îl trimite - și pe care Kris îl poate descifra imediat - readuce spectatorul la scena inițială a filmului. Pe măsură ce privim la ceea ce pare a fi apa lacului ramelor de deschidere (care prezintă aceeași mișcare concentrică), aparatul foto se retrage încet la distanță, astfel încât să percepem că ceea ce vedem acum este o insulă acvatică, învelită la rândul său prin apele Solaris și pe insulă, casa vechiului Kelvin înăbușită înăuntru și afară. Îmbrățișarea ulterioară între bărbații din două generații este un eveniment care se produce departe de Pământ, pe stația spațială, ca materializare a imaginii mentale a lui Kris; și acest lucru semnalează acceptarea unei alterități mai puțin fantastice decât Harey sau planeta, deși una care ar fi fost de neînțeles lui Kris înainte de experiența lui dublă extraordinară.

Când Kris se îmbolnăvește și intră într-o stare de vis cu febră, se prezintă o ultimă secvență a memoriei. Figurile lui Hari și a mamei lui sunt aproape de nedistins, fotografiile ascunzând fețele acestora, și amândouă poartă aceeași îmbrăcămintă. Soția și mama se îmbină într-o singură figură, o temă recurentă la Tarkovski, care sugerează o dorință oedipală în Kris, actualizată de gestul final al lui Kris către tatăl său în scena finală. (Daniel McFadden, *"Memory and Being: The Uncanny in the Films of Andrei Tarkovsky"*)

Cuprins

Cartea

- Rezumatul
- Personaje
- Adaptări cinematografice
- Critici și interpretări

Filmul

- Povestea
- Producția
- - Scenariu
- - Distribuția
- - Filmare
- - Muzica
- Recepție și versiuni

Andrei Tarkovsky

- Viața
- - Copilăria și tinerețea
- - Student la școala de film
- Carieră
- - Cariera de film în Uniunea Sovietică
- - Cariera în afara Uniunii Sovietice
- Moartea
- Filmografie
- Bibliografie
- Premii
- Influențe
- Stilul cinematografic
- - Bergman despre Tarkovsky
- - Vadim Yusov
- - Sven Nykvist

Tehnica cinematografică

Aspecte psihologice

Aspecte filosofice

Răspunsuri puține, multe întrebări

Referințe

Despre autor

- Nicolae Sfetcu
- - De același autor
- - Contact

Editura

- MultiMedia Publishing

Note

NICOLAE SFETCU: SOLARIS (ANDREI TARKOVSKY): UMANITATEA DEZUMANIZATĂ

Cartea

O analiză a principalelor aspecte psihologice și filosofice desprinse din filmul Solaris regizat de Andrei Tarkovski, precum și tehnicile cinematografice utilizate de regizor pentru a-și transmite mesajele spectatorului.

După o prezentare a cărții, filmului și regizorului Andrei Tarkovsky, se evidențiază ritmul specific al scenelor, mișcarea radicală declanșată de Tarkovsky în cinematografia modernă, rolul elementelor simbolice și iconice, și afinitățile cu zona fantastică a literaturii ruse. În aspecte psihologice se analizează problema comunicării într-o societate umană a viitorului considerată de Tarkovsky ca rigidă, obsesia casei, și evoluția personală a lui Kris, Hari, și a relațiilor dintre ei. Iar din punct de vedere filosofic se analizează filmul prin prisma filosofiei minții (dualismul cartezian, reducționismul și funcționalismul), a teoriei spațiilor heterotopice dezvoltată de Michel Foucault, și interpretările semantice care se pot deduce din film. De asemenea, se analizează problema identității personale prin prisma filosofiei lui Locke.

Andrei Tarkovsky pune accent în film pe ideea că tentativele omului de a clasifica și de a păstra forme de interacțiune cu entități necunoscute vor fi întotdeauna condamnate la eșec

NICOLAE SFETCU: SOLARIS (ANDREI TARKOVSKY): UMANITATEA DEZUMANIZATĂ

și vor reflecta o greșală majoră în lumea panoptică în care trăim. În acest cadru de analiză a filosofiei minții, funcționalismul pare a fi cel mai intuitiv.

Solaris este, totuși, un film care începe ca o căutare a răspunsurilor și ajunge să ofere aceste răspunsuri împreună cu o serie de întrebări cu totul diferite.

Ediția digitală (EPUB (ISBN 978-606-94665-6-8), Kindle (ISBN 978-606-94665-7-5), PDF (ISBN 978-606-94665-5-1)):

<https://www.telework.ro/ro/e-books/solaris-andrei-tarkovsky-umanitatea-dezumanizata/>

[DOI: 10.58679/MM39785](https://doi.org/10.58679/MM39785)

16.07.2018

Despre autor

Nicolae Sfetcu

Asociat și manager MultiMedia SRL și Editura MultiMedia Publishing.

Partener cu MultiMedia în mai multe proiecte de cercetare-dezvoltare la nivel național și european

Coordonator de proiect European Teleworking Development Romania (ETD)

Membru al Clubului Rotary București Atheneum

Cofondator și fost președinte al Filialei Mehedinți al Asociației Române pentru Industrie Electronica și Software Oltenia

Inițiator, cofondator și președinte al Asociației Române pentru Telelucru și Teleactivități

Membru al Internet Society

Cofondator și fost președinte al Filialei Mehedinți a Asociației Generale a Inginerilor din România

Inginer fizician - Licențiat în fizică, specialitatea Fizică nucleară. Master în Filosofie.

Cercetător - Academia Română - Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii (CRIFST) , Divizia de Istoria Științei (DIS)

ORCID: 0000-0002-0162-9973

Contact

Email: nicolae@sfetcu.com

Facebook/Messenger: <https://www.facebook.com/nicolae.sfetcu>

Twitter: <http://twitter.com/nicolae>

LinkedIn: <http://www.linkedin.com/in/nicolaesfetcu>

YouTube: <https://www.youtube.com/c/NicolaeSfetcu>

Editura

MultiMedia Publishing

*web design, comerț electronic, alte aplicații web * internet marketing, seo, publicitate online, branding * localizare software, traduceri engleză și franceză * articole, tehnoredactare computerizată, secretariat * prezentare powerpoint, word, pdf, editare imagini, audio, video * conversie, editare și publicare cărți tipărite și electronice, isbn*

Tel./ WhatsApp: 0040 745 526 896

Email: office@multimedia.com.ro

MultiMedia: <https://www.telework.ro/>

Facebook: <https://www.facebook.com/multimedia.srl/>

Twitter: <http://twitter.com/multimedia>

LinkedIn: <https://www.linkedin.com/company/multimedia-srl/>

Note

(1) Heterotopia este o schimbare evolutivă a aranjamentului spațial al dezvoltării embrionare a unui animal, complementară heterocroniei, o modificare a ratei sau calendarului unui proces de dezvoltare.

(2) Foucault descrie drept "spațiu heterotopic" un decalaj unic în planul discursiv în care individului i se oferă posibilitatea de a observa elementele care sunt active în discursurile care îi modelează viața ca subiect individual.

(3) Testul implică faptul că o persoană poate identifica un subiect necunoscut prin observarea caracteristicilor obișnuite ale subiectului. Este uneori folosit pentru a contracara argumentele brutale sau chiar valide, că ceva nu este ceea ce pare a fi.

(4) "teoreticianul identității trebuie să specifice o stare fizico-chimică astfel încât orice organism (nu doar un mamifer) să simtă durerea dacă și numai dacă (a) posedă un creier cu o structură fizico-chimică adecvată; și (b) creierul său este în acea stare fizico-chimică. Aceasta înseamnă că starea fizico-chimică în cauză trebuie să fie o stare posibilă a unui creier de mamifer, a unui creier reptilian, a unui creier de moluscă (caracatițele sunt moluște și, cu siguranță, simt durerea), etc. În același timp, ea nu trebuie să fie o stare posibilă (din punct de vedere fizic) pentru creierul oricărei creaturi fizic posibile care nu poate simți durerea."